

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarij

Glavni stan NRA v Washingtonu je alarmiran. Delavci so se širijo po Ameriki...

FREY POUČARJA POTREBO 30-URNIKA

Njegovo poročilo sloni na vladni statistiki. Kovinarski departament za licenciranje biznisa

Washington. — (FP) — John P. Frey, tajnik kovinarskega departamenta ADF, poudarja v svojem letnem poročilu konvenciji federacije absolutno potrebo po skrajšanju delovnika na 30 ur. Dokler se to ne zgodi, ne more ne vlada in nihče drugi demobilizirati velike armade brezposelnih.

Za podlago svojega poročila, nanašajočega se na to vprašanje, se je Frey poslužil vladne statistike o produkciji in številu zaposlenih ter brezposelnih delavcev. On pravi, da je iz te statistike razvidno, da se je produkcija tako izpopolnila, da bi zadostovalo še nekaj manj ko 30 ur dela na teden za uposlitev toliko števila delavcev kakor jih je delalo pred krizo.

Druga važna točka v njegovem poročilu je priporočilo konvenciji, naj federacija sprejme zahtevo za federalno licenciranje vseh podjetij v deželi. Kongresu bi to dalo več moči za uskonitev permanentne zakonodaje za kontrolo in regulacijo biznisa. Potom licenc ali dovoljenja bi vlada lahko podjetnikom narekovala tudi delavsko politiko.

Tudi Frey gleda na Niro kot na začetek nove vladne industrijske politike. Zakonodaja je bila in bo potrebna v svrhu krotitve "toliko razupitega robustnega individualizma, ki je čisto krat degeneriral v brezvestno izkoriščanje," pravi Frey.

Strokovne organizacije bodo pod novim dealom še večjega pomena za delstvo, kakor so bile v preteklosti, izvaja on v svojem poročilu. Brez unij bo minimalna plača postala maksimalna za vse delavce razen izrjene mehanike, ki zavzemajo strategična mesta v vseh podjetjih. Navadni in napol izurjeni delavci, ki so v pretežni večini, bodo brez unij ničle, brezpravna bitja v tovarnah in rudnikih ali trgovinah in ne bodo mogli obdržati niti minimalnih plač.

Frey tudi omenja, da je sodeloval pri sestavljanju delavske točke v industrijskem zakonu. Sploh je on sestavil besedilo, ki delavcem daje pravico do organizacije in podjetnikom prepoveduje jih siliti v kompanijske unije kot pogoj za obdržanje dela. S tem besedilom se je strinjal tudi kongresni odsek, ki ga je vključil v zakonski osnutek.

Sovjetski balon se je dvignil enajst milj

Rekord v poletu v stratosfero

Moskva, 1. okt. — Balon USRS s tremi možmi v hermetično zapечатeni gondoli se je včeraj zjutraj dvignil 19,000 metrov, kar je 62,300 čevljev ali nekaj čez 11 milj, visoko v stratosfero. Prejšnji rekord prof. Piccarda v Švici je bil 53,153 čevljev ali nekaj čez 10 milj. Sovjetski balon je bil v zraku okrog osem ur in vrnil se je na tla 70 milj vzhodno od Moskve v perfectnem stanju. Trije možje so bili: George Prokofjev, pilot, Ernest Birnbaum, inženir in Konstantin Godunov, znanstveni opazovalec. Temperatura na najvišji točki, ki jo je balon dosegel, je bila zunaj 89 stopinj Fahrenheita pod ničlo, v gondoli je pa bilo 86 stopinj nad ničlo.

Marconi pride na razstavo New York. — Viljem Marconi, iznajditelj brezžične telegrafije, je došel v Ameriko. Namenjen je na razstavo v Chicagu.

Dr. Trumbić obsojen v zapor

Pozival je Hrvate, naj bojkotirajo občinske volitve

Zagreb, 30. sept. — Dr. Trumbić, bivši jugoslovanski zunanji minister, je bil včeraj obsojen na mesec dni zapora v Zagrebu, ker je objavil okrožnico, v kateri je pozival Hrvate, naj bojkotirajo prihajajoče občinske volitve pod diktaturo. Trumbić je začasni vodja Hrvatov, odkar je dr. Vladko Maček v zaporu. Dr. Križman, bivši minister in pristaš Pribičevića, voditelja prečanskih Srbov, je bil te dni izgnan iz Zagreba.

(Dr. Trumbić je bil med vojno vodilna glava v znanem jugoslovanskem odboru v Londonu in eden avtorjev famozne krfske deklaracije, na podlagi katere so bili Hrvati in Slovenci podvrženi srbski dinastiji ob rojstvu Jugoslavije.)

Lindbergh pohvalil sovjetsko letalstvo

Rekel je, da nihče ne more dovesti o tehničnem napredku sovjetske Rusije

Moskva, 30. sept. — Charles A. Lindbergh in njegova žena sta včeraj zapustila Sovjetsko unijo. Poletela sta iz Moskve proti Estoniji.

Po štirih dneh svojega bivanja v Moskvi je Lindbergh odnesel zelo dobre vtise. Zlasti glede eksperimentalnega letalstva sovjeto je bil Lindbergh tako navdušen, da je rekel, da leta 1935 pride v Moskvo samo zato, da vidi, kako se bodo eksperimenti obnesli.

Pri pojedini v četrtek zvečer, pri kateri sta bila tudi ameriška senatorja: McAdoo in Reynolds, je Lindbergh rekel v svojem kratkem govoru: "O tehničnem napredku sovjetske republike ne more biti najmanjšega dvoma."

Senator McAdoo je pa rekel v svojem odgovoru na zdravico: "Strmim nad napredkom, ki sem ga dosegel v Rusiji."

In senator Reynolds iz North Caroline je dodal: "Prinadam pozdrave ene največjih Unij na svetu drugi največji Uniji na svetu."

Trust bo moral nositi nove davke

Washington. — S septembrom se bo račun odjemalcev elektrike znižal za tri odstotke, ker bodo ta davke zanaprej morali plačevati elektrarski baroni oziroma kompanije. V zadnjem fiskalnem letu so odjemalci plačali \$28,562,739.33 tega zveznega davka, zadnje zasedanje kongresa pa je to breme preložit na plača elektrarske industrije, kamor tudi spada. Tako je bil prvotno sklenil tudi kongres, ampak je bil davek v kongresnem odseku vržen na rame konzumentov.

HILLQUIT VIDI VEČJE NEVARNOSTI V NIRI

Pravi, da vlada ne more kontrolirati industrij, dokler so v privatnih rokah. Nira lahko privede deželo v avtokracijo

New York. — Ali je Nira dobra ali slaba, je o tem vprašanje govoril Morris Hillquit, predsednik eksekutive socialistične stranke, na socialističnem shodu. Po njegovem mnenju obstoji velika nevarnost, da bo prinesla deželi več slabega kakor dobrega. Nevarna je predvsem delavskemu gibanju.

"Nedvomno se je porodila s dobrim namenom," je rekel Hillquit, "njena fundamentalna slabost pa je v tem, da stremi izvesti nekaj, kar je nemogoče. Dokler so industrije v privatnih rokah in služijo profitom, jih je nemogoče reorganizirati na podlagi planirane ekonomije, niti odpraviti uničevalne konkurence ali pa pošteno poslovati z delavstvom."

Kdor misli, da je to mogoče doseči, dokler bo obstajal kapitalizem v glavnih industrijah, vira samega sebe in tudi druge, je Hillquitovo mnenje. V teh poskušajah seveda ni nevarnosti, ker ta del programa deželi ne more prinesiti nič slabega. Le izjalovil se bo.

Nevarnost za delavski razred je v izvajanju Nire. Zaprta delavnica, za kar se je delavstvo borilo toliko let, je že uničena. Pravilnik in interpelacija zakona postavljajo zaprto delavnico na isto stopnjo ko odprto, dasti sta si v popolnem nasprotju: Hillquit se boji medsebojnega unižkega in delavskega boja, ker so mu sedaj vrata odprta. Posledica tega boja bo poslabšanje delavskega standarda, plač in pogojev.

Druga nevarnost je, da delavstvo pod Niro lahko zgubi pravico do stavke. Sedaj, ko je toliko stavk v deželi, se to ali pa paradoksan, nikdo pa ne more reči, da vlada lepega dne ne bo prepovedala stavk. To lahko sledi hipokritičnemu evangeliju o "industrijski harmoniji," kar naglašajo in poudarjajo podjetniki, ki se nič ne pomisljajo kršiti sieherne točke v pravilnikih. O industrijski "harmoniji" in "partnerstvu" govorijo tudi konservativni delavski voditelji. Vladi ni treba storiti nič drugega, ko izvesti logične zaključke teh "teorij," pa bo vzela pravico do stavke.

Hillquit se boji tudi velike moči, katero daje zakon predsedniku. Rekel je, da ne misli, da je Roosevelt kakšen tiran ali da želi postati diktator, ampak tekoči razvoj v Evropi pokazuje, da ljudstvo lahko mnogo izgubi, če ima ena ali pa par oseb diktatorsko moč.

3000 rudarjev oblegalo jeklarsko tovarno

Mestna in privatna policija je bila brez moči, ko so stavkarji "okupirali" mesto. Število stavkarjev v Pennsylvaniji naraslo na 100,000. Gubernor Pinchot odhitel v letalu k Rooseveltu zahtevajoč federalno akcijo. — Ford je izjavil, da raje zapre vse tovarne, ko da bi priznal unijo

Van der Luebbe priznal, da je zažgal zbornico

Toda tožiteljstvo ne more spraviti pošagca v zvezo z obtoženimi komunisti

Leipzig, Nemčija, 30. sept. — Marinus Van der Luebbe, holandski tremp in bebec, je včeraj priznal pred sodiščem, da je zapalil zbornico palače v Berlinu dne 27. februarja t. l. ob dveh s jutraj.

Predsednik sodišča Wilhelm Buenger je vprašal Van der Luebba: "Ali ste vi zažgal zbornico poslopje?" — "Da," je bil komaj slišen odgovor.

Buenger je nato ponovil prejšnjo Van der Luebbejevo izpoved, kako je fant šel mimo zbornice palače ob dveh s jutraj in prišlo mu je na misel, kako lep prizor bi bil, če bi iz te palače švigali plameni. Razbil je okno zbornice restavracije, zlezel notri in potem je hodil iz sobe v sobo, noseč namizne prte, dokler ni prišel v kleti zborničnega poslopja, kjer je prte zapalil.

"Res je," je priklimal Van der Luebbe.

Predsednik sodišča je nato poskušal na vse načine, da bi izlekel iz fanta, kaj je delal prejšnji dan, kje in s kom je bil, a vse zaman. Holanec je molčal ko grob. Na vprašanje, če je bil parlament zažgan v interesu in na željo proletariata, tudi ni bilo odgovora.

Tožiteljstvo je prignalo zadnje dni celo vrsto prič iz Berlina, med temi tudi dva komunisti, ali nobena teh prič ni mogla spoprijeti ognja v rajstagu s komunistično stranko. Med Marinusom Van der Luebbejem, očitnim prisluškjencom, in Torglerjem ter ostalimi tremi bolgarskimi komunisti, ki so obtoženi sokrivde, je še vedno velika vrzel, ki je tožitelji ne morejo zamašiti.

Obravnava je bila včeraj odgodena do prihodnje srede.

Hitler dobil razorožilveno pogoje

Francija, Anglija in Amerika so se baje zedinile

Zeneva, 30. sept. — Francoški zunanji minister Paul-Boncour je te dni izročil nemškemu zunanjemu ministru, baronu Neurathu, pogoje za razoroženeje in mir, za katere so se sporazumele Francija, Velika Britanija in Združene države.

Pogoji v jedru določajo, da velesile se začnejo razoroževati čez štiri leta, v tem času pa Nemčija ne sme povečati svoje armade, niti ne sme nabaviti si novega orožja; nemška armada se mora spremeniti v domačo milico s kratkodobno vojaško službo in ves ta čas mora biti pod avtomatičnim nadzorstvom lige narodov.

Nemški minister je včeraj odpotoval v Berlin in Hitlerjev odgovor se pričakuje v nekaj dneh.

Sramotni oder oživljen na Bavarskem

Berlin, 30. sept. — Bavarski fašisti so oživili sramotni oder iz srednjega veka. Prvi tak oder je bil postavljen na glavnem trgu Albertweillerja v Palatinatu za tatove grozjda. Kaznjence bo priklenjen na odru 24 ur z napisom na prsih, nakar ga odvedejo v koncentracijsko taborišče.

Pittsburgh, Pa., 1. okt. — Rudarji so včeraj zapustili Clairton, ko so pridobili 1500 jeklarskih delavcev v oblegani tovarni Carnegie Steel kompanije, da so prevzeli njihovo piketno službo. Vodja rebelnih rudarjev, Martin F. Ryan, je izjavil pred odhodom, da "praznik" rudarskih in jeklarskih delavcev v Pennsylvaniji bo trajal toliko časa, dokler Frickova družba ne prizna unije United Mine Workers.

Washington, D. C., 1. okt. — Administrator Johnson, ki leži bolan v bolnišnici, nadaljuje danes konferenco s jeklarskimi magnati, katere je posval v svojo bolnišnico sobo. Magnatje so včeraj izjavili, da za nobeno cenno ne priznajo rudarske unije United Mine Workers. To so oni jeklarski magnatje, ki posedujejo tudi premogovnike, med katerimi je Frickova družba v okraju Fayette, Pa. Johnson bi rad na vsak način dosegel kompromis med temi magnati in rudarsko unijo. — Senator Wagner je dobil nalogo, da naredi mir med Fordom in njegovimi delavci.

Clairton, Pa., 30. sept. — Tristo stavkajočih rudarjev iz okraja Fayette je včeraj še tretjič navalilo v truhli, avtih in peš na jeklarsko mesto Clairton in obkolilo jeklarsko tovarno Carnegie Steel kompanije, ki je podružnica United States Steel korporacije (jeklarski trust). Rudarji so okupirali mesto brez odpora; okrog sto metne, državne in privatne policije se ni upalo ganiti, čeprav so bili oboroženi s puškami in bombami solzavci.

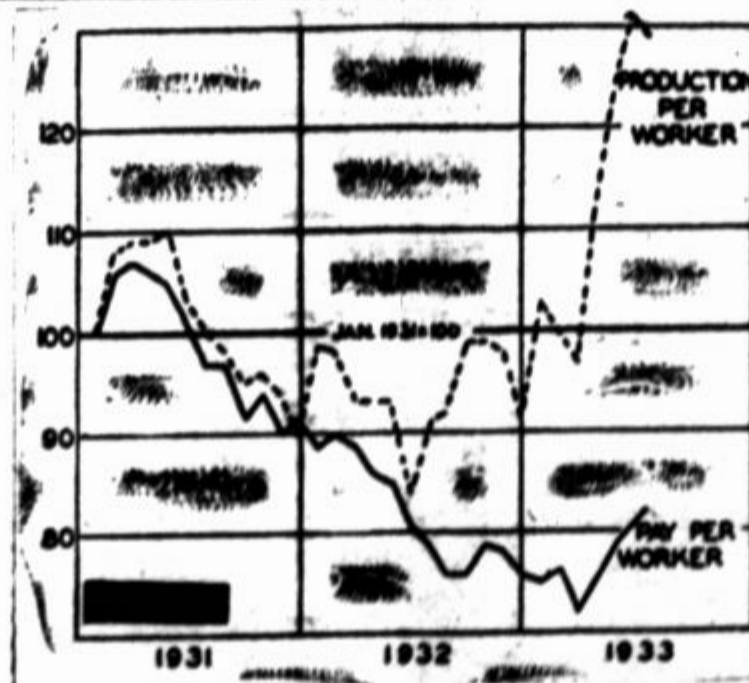
Tovarna, v kateri dela okrog 6000 mož v dveh sifih, je bila hitro obkoljena in zaprta od vseh strani s masno piketacijo rudarjev. Namen te akcije je bil, da delavci opuste delo in se pridružijo "prazniku" za priznanje unije. Nekaj delavcev so že pridobili, a ne vseh.

Oblegajoči rudarji so čakali večera, da dobe delavce v svoje vrste, ko se bodo vračali s dela, nočni šif pa, ko bo šel na delo, toda uradniki družbe niso pustili dnevnim delavcem domov; pripravili so jim prenočišče v tovarni. Pozno v noči je kompanijska policija vrgla nekaj solzavice med rudarje pred glavnim vhodom v tovarno. Piketi so se umaknili, toda niso hoteli oditi. Vodja bojevitih rudarjev je Martin F. Ryan.

Washington, D. C. — Število rebelnih rudarjev in jeklarskih delavcev v Pennsylvaniji, ki so napovedali "praznik," dokler trmoglavci jeklarski magnatje, ki obratujejo premogovnike (sloglasna Frickova družba), ne priznajo delavske unije, je do konca tedna naraslo na 100,000. Tu je všteti več tisoč stavkarjev v West Virginiji in Ohio.

Industrijska administracija je prepadena vled tega pojava. Imenovana je bila posebna preiskovalna komisija, ki ima greiskati vzroke teh stavk. To komisijo vodita Gerard Swope, predsednik General Electric Company, in John L. Lewis, predsednik rudarske unije United Mine Workers of America.

Edward F. McGrady, podtajnik delavskega departamenta in pomožni administrator, je v petek svaril uporne magnate kakor rudarje in druge stavkarje, da edina alternativa namesto Nire (Dalje na 2. strani.)

Risba kaže, kaj se je zgodilo z ameriškim delavcem v zadnjih dveh letih. Pikičasta krivulja kaže gibanje produkcije dobrin na delavca, debela krivulja pa kaže gibanje delavčeve mezd v istem času (1931-1933). V letu 1933 sta obe krivulji zavili navzgor, toda kje je ostala mezda!

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
 PUBLISHED IN LANSINA SLOVENSKE
 NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Organ of and published by the Slovene
 National Benefit Society

Subscription rates: for the United States
 (except Chicago) and Canada \$4.00 per year,
 Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
 countries \$9.00 per year.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

Domač drobiž

Obiskovalci razstave

Chicago. — Svetovno razstavo in urad SNPJ so obiskali: Rose Planinšek, njen sin William in hči Rose, Cleveland, O.; John in Mary Krhin, Anton Medved, Kokomo, Ind.

Nov grob člana

Klein, Mont. — V bolnišnici v Roundupu je umrl Peter Matana, član društva št. 132 SNPJ, star 68 let in doma iz Dalmacije. V starem kraju zapuščba brata.

Poroka

Scofield; Utah. — Dne 22. septembra se je tu poročil Louis F. Gorishek s Santo Elordo. Ženin je sin znanega tukajšnjega rojaka in dolgoletnega trgovca Franka Goriška.

Zlata poroka

Los Angeles, Cal. — "Hollywood Citizen-News" je 23. sept. prinesel sliko Jakoba Stoniča in njegove žene ter poročilo o slavnosti njune zlate poroke, katero sta obhajala 24. septembra v krogu svojih dveh hčera, zetov, sina in drugih sorodnikov ter prijateljev na svojem domu v Hollywoodu. Jakob Stonič, znani trgovec z zlatino v pokoju, se je oženil leta 1883 v Chicagu, kjer sta živel z ženo 42 let. Oba sta iz Otovca pri Črnomlju v Beli Krajini. Še mnogo let, Jakob!

Nesreča na farmi

Calumet, Mich. — Med nevihto v noči 24. septembra je strela udarila v hlev slovenskega farmarja Matha Fortune v okolici. Ogenj je uničil hlev in 120 kokoši.

Enakopravnost ima spet unijski znak

Cleveland. — Tiskarna Enakopravnosti je dobila nazaj svoj stari unijski znak, kateri ji je bil odvzet pred nekaj meseci zaradi homatij z unijo tiskarskih delavcev.

Pionir umrl

Cleveland. — Po dolgi bolezni je umrl Andrej Dolenc, star 53 let, pek po poklicu in doma iz Babnega polja pri Polhovem Gradcu. V Ameriki je bil 32 let in zapuščba ženo, ki je tudi bolna, tri sinove, dve hčeri, od katerih je ena že 20 let mrtvoudna, ter več bratov in sester.

3000 RUDARJEV OBLEGALO JEKLARSKO TOVARNO

(Nadaljevanje s 1. strani.)

bo industrijska diktatura in popolna vladna kontrola industrij, če ne bodo delodajalci in delavci kooperirali z vlado.

Hyde Park, N. Y. —

Governor Pennsylvania, Gifford Pinchot, je v petek zvečer priletel semkaj z aeroplanom in je uradni predsednik Roosevelta, ki je tu na odhodu, naj s federalno akcijo naredi mir med jeklarskimi in premogovnimi baroni ter delavci. Pinchot smatra, da je kriza v Pennsylvaniaji resna.

Detroit, Mich., 30. sept. —

Ford Motor Company je večeraj izjavila, da rajši zapre vse svoje avtomobilске tovarne kakor pa prizna unijo. Ford ima danes opraviti s stavkami brez malega v vseh svojih tovarnah na vzhodu, kjer so z njegovi delavci organizirali in zdaj groze, da pojdejo v "avtni karavani" od mesta do mesta in končno v Detroit piketirat glavne Fordove tovarne.

Stavka v Fordovi tovarni v

Chesterju, Pa., se je razširila na Edgewater, N. J., in druga mesta.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Moč delavskega časopisja

Nanticoke, Pa. — Zakaj nam je časopisje potrebno? Namreč časopisje, urejevano po delavskih principih? S tem važnim vprašanjem se delavstvo premalo bavi. Vsi, ki delajo in ustvarjajo, vsi produktivni delavci, umski in ročni, bi morali biti živo zainteresirani v to vprašanje. Saj je to vendar njihovo glavno sredstvo, ako ga znajo uporabiti sebi v prid, s katerim si lahko pridobijo potrebno znanje in borbene smernice.

Recimo, da tvorijo armado produktivnih delavcev: razni strokovnjaki 10%, ostali delavci večina, pa 90%. Zadnji izvršujejo najtežja dela, vsi skupaj pa izvršujejo koristna dela, in baš od teh je odvisno vse delo, ki je koristno in potrebno vsemu prebivalstvu. In zakaj toliko gorja in pomanjkanje med revnim slojem, ki pripada delavski masi? Ročni in umski delavci so vsega "preveč" nagromadili, sedaj pa stradajo. Pri najboljši volji si ne moremo privoščiti stvari, ki so nam najbolj potrebne, četudi smo jih ne samo pomagali, ampak izključno mi sami napravili in omogočili, kajti vse dobrine so delo naših delavskih rok. Kljub temu pomanjkanje in stradanje.

Krivda leži v tem, ker delavska masa zametuje glavno. To je: delavska izobrazba, katero se lahko pridobi potem delavskega časopisja in knjig. Ako se bi delavstvo zavedlo tega, ne bi sedaj med izobiljem trpelo pomanjkanja. Poskrbelo bi za svojo duševno hrano, ki bi mu nudila pravo orožje, s katerim se bi bojevalo proti izkoriščevalcem. Toda delavci so brezbrizni in veliki večini. Čakajo na nekaj, da pride samo in jih reši bede. Unijski delavci niso nič boljši; tudi oni čakajo. Poleg tega pa ne marajo z ostalo delavsko maso, da bi skupno nastopili in zahtevali svoje pravice. Delavski tisk jim je tuj. Nobene podpore mu ne dajo. Rajše čitajo sebi sovražne liste, ki so strup za delavca.

Delavska lenoba — brezbriznost — se stalno maščuje nad delavci, sedaj pa bolj kot kdaj prej. Nastala je depresija, ki je našla delavstvo popolnoma nepripravljeno, razkosano in razcepjeno strokovno in politično. Tudi sedaj, ko vlada skuša pokrpati sedanji krivični sistem, radi česar je dala delavcem priliko, da se masno organizirajo, gre počasi. Na drugi strani pa so tudi kapitalisti sami slepi. Mesto da bi šli njihovi vladi na roke, ko skuša spet postaviti na noge propadajoči kapitalistični sistem, pa se protivijo. Gibanje Nire je v glavnem v prid kapitalistov, ne delavstva. Vlada hoče na vsak način v prvi vrsti obnoviti propadli sistem, zato sili delavce v organizacije, ker ne vidi drugega izhoda. Kljub temu ima delavstvo priliko, da se organizira in zahteva svoje.

Prava lojalnost ameriških kapitalistov se je pokazala baš sedaj. Niti malo se ne brigajo, da bi pomagali njihovi vladi, ki zastopa njihove interese. Nagajajo kjer morejo, da se ne bi po dolobah Nire delavci organizirali. Obnova industrije bi bila v korist v prvi vrsti delodajalcem. Delavci bodo deležni v najboljšem slučaju je mrvic. Resnične koristi si mora delavstvo samo priboriti potom svojih lastnih delavskih unij in potom svoje močne delavske politične stranke. Šele kadar bo delavstvo imelo svojo lastno vlado, svoje lastne zastopnike, šele takrat bo lahko dobilo svoje popolne pravice, ki mu ugrede. Od sedanje krparije ne more mnogo pričakovati. Kar bo dobilo, če bo, ne bo tega dobilo radi kakšne dobre volje od strani vlade ali od strani kapitalistov. Ne. Mrvice, ki jih dobi, bodo prišle slučajno.

Radi tega pa je vsem delavcem — umskim in ročnim — potrebno močno delavsko časopisje, ki je orientirano resnično po delavskih načelih. Drugo poti ni ako se hoče delavstvo osamosvojiti. Za vse drugo ima delavstvo groše in dolarje, le za svoje koristi — za delavsko časopisje in knjige — nima ničesar. Nima ne denarja ne časa. Za to zlo pa mora drago plačevati z brezdeljem in pomanjkanjem.

Reči moram, da se delavstvo nahaja pred silnim vrtincem, ki

ga zna pogoltniti, ako se ne bo pravočasno zavedlo z vso resnostjo svoje delavske naloge, da se bo oprijelo vesla in odjadralo proti, resilni strani, na obal. Resilno sredstvo je delavska izobrazba, ki jo dobimo v naših delavskih listih in knjigah.

Vsi delavci bi morali masno v delavsko industrijsko organizacijo. Ta organizacija naj bi objela vse delavce, umske in ročne, potom katere bi lahko dosegli mnogo. Dalje je treba v delavsko politično organizacijo, da se delavstvo potom te osvobodil.

Green, predsednik ADF, pravi, da morajo vsi delavci le v organizacijo. To se lepo sliši, če bo ta organizacija resnično predstavljala delavske smernice in zastopala delavske interese. Kako je v Illinoisu in drugod, kjer se delavci skušajo organizirati v organizacije, ki si jih so sami izbrali? Nira sicer dovoljuje, da si delavci smejo sami izbrati svoje organizacije. Ali pa je temu tudi tako? Izgledi dosedaj so jako piškavi.

Dne 19. sept. je bil tukaj Anton Zornik. Vršile so se volitve. V mestu Nanticoke nimamo kandidatov na soc. listi. Z njim sem šel okrog in mu razkazal marsikaj. Naslednji večer se je imel vršiti shod. Šla sva v mestno hišo po dovoljenje. Tajnica nam je povedala, če nameravamo obdržavati soc. shod ali govor, da nama ne more dati dovoljenja. Predstavil sem ji s. Zornika. Dejala je, da morava vprašati župana samega. Tega pa nisva mogla dobiti. Tajnica nam ni hotela ustreči, ker se je bala. S. Zornik ji je povedal, da je v okolici Pittsburgha več svobode govora. Bilo jo je nekoliko sram in je rekla, naj prideva drugič. Tako se izvaja določba v ustavi, ki jamči svobodo govora.

Tu se je vršila parada s slavnostjo v prid Nire in obnovitve dela. Nastopili so razni govorniki, med katerimi je bil najboljši E. Travey od ADF. Četudi ni nič radikalnega povedal, županu ni bilo dovolji in je povelil glavo. Lepo je zapela mrs. Jones in pevski zbor. Henrik Pečarič.

Pojasnilo glede vladnih posojil

No. Chicago, Ill. — Na razna vprašanja, kako je dobiti posojilo od države (Home Owners' Loan Corporation), naj služijo te vrstice v pojasnilo, kako se imajo ravnati tisti, ki si mislijo denar izposoditi od države.

Da se pomaga tistim, ki valed depresije ne morejo obdržati svojih domov, je vlada ustanovila Home Owners' Loan korporacijo. V ta namen je vlada dala na razpolo 200 milijonov dolarjev. Ta organizacija pa je izdala bonde za dve milijardi. Torej bo vlada dala potrebnim malim hišnim posestnikom dve milijardi v posojilih. Ker bosta ti dve milijardi dolarjev razdeljeni širom Združenih držav, je za posameznika takorekó le kapljica vode v morje. V sled tega bo država posodila le onim, ki so v resnici potrebni in si na noben drug način ne morejo pomagati, da bi plačali davke, obresti, zaostalo posojilo, popravila pri hiši itd.

Vlada ne bo nobenemu prosilcu dala posojila v gotovem de-

narju, ampak le v bondih; ki bodo vplačljivi do leta 1951; v gotovini bo dala, oziroma plačala, le zaostale davke in pa najno popravilo pri poslopijih. Vlada bo posodila prosilcu do 80% vrednosti na njegovo posestvo, in to vrednost posestva bodo določili vladni cenilci. Ako prosilec nima mortgage na svojem posestvu in ima kakke druge obveznosti, mu bo vlada dala v gotovini samo 40% vrednosti. Vsa posojila bodo narejena za dobo 15 let. Kdor si bo izposodil od države, bo moral plačati vsak mesec po 8 dolarjev za vsak tisoč posojila. Ta mesečna plačila bodo morala biti točno in ob času plačana. Ako bo kdo tako nesrečen, da vsled kateregakoli vzroka ne bo mogel redno plačevati in zaostal več kot 9 mesecev, bo vlada brez nadaljnega procesa postavila oskrbnika (receiver) na posestvo.

To je nekaj kratak obris, na katerem posluje Home Loan Owners' Loan Corporation. Kakor vsaka nova stvar, tako ima tudi ta marsikatero hibo, vendar upamo, da se bo to uravnalo, da bo služilo svojemu namenu.

Nekateri mislijo, ako si bodo izposodili od države, da jim ne bo treba nazaj nič plačevati, a se zelo motijo. Po sedanjih pravilih vas ne počakajo več kot 9 mesecev.

Tu je nekaj navodil, kako se naj ravnajo oni, ki mislijo izposoditi si od države. V prvi vrsti naj vprašajo onega, ki ima mortgage na njihovem posestvu, ako je voljan prevzeti bonde in izbristati posojilo (release the mortgage). Ako on ni voljan bondov vzeti, je vaš trud in delo zastonj, kajti vlada vam bo dala posojilo le, ako se bo mortgage odplačal v bondih. Kadar imate zagotovilo, da bo prevzel bonde mesto gotovine, izpolnite polo, ki ste jo dobili iz urada te korporacije. Odgovorjajte na vsa vprašanja jasno ter ne prikrivajte nobene stvari. Ako bi se dokazalo, da ste katero stvar namenoma prikrili, ne samo da ne bi posojila dobili, ampak bi vas še v zapor dali. Kakor hitro imate vse v redu, slike od posestva, zagotovilo od mortgage in vse, kar se v navodilu zahteva od vas, pošljite vse skupaj v urad in v par tednih boste dobili odgovor.

Na minoga vprašanja, če bodo stavbinska in posojilna društva prevzela bonde za svoje mortgage, še tem potom naznanja, da stavbinska in posojilna društva, katerih je čez 900 v državi Illinois in so kljubovala vsem valovom depresije zadnjih let, nimajo pravice in ne smejo prevzeti državnih bondov. Državni pravnik (attorney general) Kerner je v avgustu prepovedal vsem stavbinskim in posojilnim društvom v Illinoisu prevzemati bonde. Torej zaenkrat stavbinska in posojilna društva ne morejo in ne smejo bondov prevzeti. Naj tisti, ki imajo posojilo sedaj pri teh društvih in mislijo dobiti posojilo pri državi, počakajo. Ako bo odlok pravnik kdaj preklican, bomo to naznanili.

V splošnem pa imajo posojilci pri stavbinskih in posojilnih društvih večje in boljše ugodnosti ko pri posojilih od vlade. Res je, da se pri vladnih plača nekoliko manj na mesec kot pri stavbinskih in posojilnih društvih. Poglejmo nekoliko razliko. Pri vladni plača po \$8 na mesec za

vsak tisoč posojila in to za dobo 15 let. Pri vladi mora plačati vsaj v 18 letih, ker bondi so le za 18 let. Pri stavbinskem in posojilnem društvu plača \$10.42 na mesec in to za dobo 12 let. Torej plača \$2.42 več na mesec kot pri vladi in pa 3 leta manj. Vrhu tega ima posojilec prednost pri stavb. in pos. društvu, ako zaostane ne po njegovi lastni krivdi tu in tam par mesecev s plačilom in ne more zmagati plačila, za katerega se je zavezal in se obrne na društveni odbor, mu ta zopet pomore na noge, bodisi da mu posojilo obnovi za manjšo vsoto, da mu je lažje plačevati, ali če ima davke ali kakke druge dolgove poplačati in je njegovo posestvo v dobrem stanju, se mu tudi ta denar, da to lahko stori. Ako je čez par let pozneje zopet v stiski, se mu zopet lahko pomaga itd. Pri vladi je drugače. Bondi so zreli v 18 letih in se ne dajo ponoviti. Tam je: plavaj ali pa utoni. Ako pa posojilec ne more ali noče plačevati, tisti, ko se je zavezal, je pa vseheno, če imaš posojilo pri državi, stavb. in pos. društvu, insurance ali zasebniku. Postave so za vse enake, in v skrajni sili se jih morejo tudi poslužiti, čeprav neradi.

Gotovo, da je pravnik imel te ugodnosti, ki jih nudijo stavb. in pos. društva, pred očmi. Valed tega je prepovedal stavb. in pos. društvom prevzeti bonde. Ker so vsa stavb. in pos. društva pod državnim nadzorstvom, vsled tega se moramo ukloniti odredbi državnega pravnik (attorney general).

Upam, da ste pravilno razumeli. S tem ni rečeno, da državni bondi niso dobri. Dobri so posebno za posameznike, ker že samo obresti po 4% prinesejo lepo vsoto nazaj v 18 letih.

Naj bo še omenjeno, da Slovensko stavbinsko in posojilno društvo (North Shore Building & Loan Association) odpre 51. serijo delnic v soboto, 4. novembra. Kdor le more, naj se poslužiti te prilike, da si zopet prihrani nekaj, kar bo lahko rabil v nujni potrebi. — Math Ivanetič.

Samomori v Waukeganu

Waukegan, Ill. — V kratki dobi 15 dni so bili tukaj izvršeni trije samomori; nihče ne pomni kaj sličnega v zadnjih dvajsetih letih. Prvi je povzli trup dne 24. avgusta John Ravnohrib, star 48 let in vdovec. Zapustil je tri otroke, sopoga, ki je bila članica društva št. 119, mu je umrla meseca decembra lanskega leta.

Drugi se je usmrtil Anton Valentinčič 27. avgusta potem, ko je ustrelil svojo sopogo Alojzijo, ki je bila ločena od njega nad leto dni. Prišel jo je nadlegovat v njeno stanovanje, naj ga vzame nazaj in zatrjeval je, da se bo poboljšal. Pokojna Alojzija mu je dala priliko, da se poboljša že dvakrat prej v dveh letih, a bilo je vse zaman. Pred letom dni pa je trdno sklenila, da bo sama z otroci, kateri so jo spoštovali, živel. Zadnje dni je večkrat omenila pred svojimi prijatelji, da se moža boji. Pred nekaj meseci je namreč komaj ušla smrti, ko jo je napadel z nožem. Pred dvema mesecema mi je pripovedovala, da se boji, da bo umrla nasilne smrti. Ob tej priliki je tudi rekla, da raje umre ko pa da bi živela mučno življenje, kakršnega je prenašala zadnjih dvajset let.

Njena bojazen se je uresničila in vest o njeni nasilni smrti je bila težak udarec za njene prijatelje in prijateljice. Valentinčič je šel potem ko je umoril ženo, k bližnjemu sosedu in se tam hotel usmrtiti. Sosed pa ga je pognal iz hiše, nakar je Valentinčič šel v park in si tam končal življenje.

Dva samomora in umor ima na vesti "blažena prohibicija." Prej ko izgine, bolj bo, kajti uničila je že veliko ljudi in pustila mnogo sirot brez staršev. Pokojno Alojzijo ne bodo pogrešali samo njeni otroci in sestre, temveč tudi članice združnega odseka, čigar članica je bila do zadnjega. Na sejah tega odseka je imela vedno dobre nasvete v korist združni prodajalni. Sodelovala je pri vseh delavskih organizacijah. Ko smo lansk leto nabirali podpise za Normana Thomasa, jih je dobila veliko številno.

Tako legajo v grob žene, ki niso bile v korist samo svojih družini, temveč tudi naprednemu

gibanju. Draga Alojzija, leži si v prerani grob, težko te bomo nadomestili, toda časten spomin ti bomo ohranili.

Zadnja žrtev je bila Minni Erjavec. Umorila se je s plinom dne 7. septembra. Stara je bila 39 let in tukajšnji list je poročal, da je živela tukaj le tri dni in je prišla sem iz Joliet. Tukaj je zapustila moža in dva otroka.

Frances Zakovšek.

Spopad med vojaki in komunisti na Kubi

Sest mrtvih in 20 ranjenih v vani. Vlada prepovedala "reče" pogrebne demonstracije. Urad delavske federacije razbit

Havana, Kuba. — V spopadu med vojaštvom in revolucionarnim delavstvom je bilo zadnjih petek popoldne šest oseb ubitih in dvajset ranjenih. Med zadnjimi je časnikarski fotograf Universal News Reala J. E. Gibon, ki je snemal sliko z neke strele in štirje mestni gasilci.

Povod spopada so bile komunistične demonstracije v zvezi pokopom pepela komunističnega študenta Julia Mella, ki je pred dvema letoma ustreljen Mehiki po Machadovih agentih. Komunisti so nedavno dobili pel njegovega trupa in ga meravali pokopati v mestni parku.

V zvezi s tem pogrebom so komunisti organizirali velike demonstracije, katere pa je vlada prepovedala. Prepovedala namreč rdeče zastave in druga uporniške znake ter revolucionarnim študentom, ki jo podražijo, odsvetovala stike s tem grebom. Trgovcem v prizade ulicah je tudi ukazala zaprtje trgovine.

Komunisti se za vladno prepoved niso zmenili in pričeli so sili napise: "Živela Moskva", "Dol z vlado", "Dol z Grau Martinom" (predsednikom Kube), "Proč z ameriškim imperializmom", "Proč z imperializmom in "Proč z Rooseveltom."

Do streljanja je prišlo z oboje strani. Na vojaštvo in tudi monarstrane so padali streliški vijo, da so pri tem nedolžni da so s streljajski tujski komunisti ter reakcionarni protivladni elementi, ki skušajo zanetiti novo revolucijo. Med bitimi je eden vojak, eden častnik pa nevarno ranjen.

Zvečer je vojaštvo in civilna straža navalila na glavni Narodne delavske federacije, da je pod komunističnim vplivom, in tudi na glavni stranice komunistične stranke ter antiparalistične lige. Razbili so urada, knjige in pohištvo pa žgali na javnem trgu.

Amalgamirani se pridružijo federaciji

Eksekutiva ADF je sprejela akcijo "simpaticično." Zadevni rokah Greena

Washington. — Zadnja eksekutiva Ameriške delavske federacije je formalno in "simpaticično" razpravljala o splošni Amalgamated Clothing Workers unije za pristop v federacijo. Amalgamated ima nad 1.000 članov.

Pričakuje se, da bo ta kroška unija sprejeta v federacijo v bližnji bodočnosti, mogoče do konvencije ADF, ki se pripravi prihodnji teden. Eksekutiva zadevo izročila Greenu, ki skuša urediti jurisdikcijska vprašanja med to unijo in United Garment Workers, od kar se je Amalgamated pred leti odcepila oziroma več članstva, ki so ustanovili neodvisno unijo.

Pred več tedni je bilo poročeno, da se obe uniji zopet spojita. Ta načrt pa je menda padel. Sedaj izgleda, da bo Amalgamated dobila jurisdikcijska vprašanja za moške obleke. Unija industriji za moške obleke, ki ima delokrog nad 100.000 članov, ki izdelujejo delovne hlače, delovne strajce in oboje.

Pred več tedni je bilo poročeno, da se obe uniji zopet spojita. Ta načrt pa je menda padel. Sedaj izgleda, da bo Amalgamated dobila jurisdikcijska vprašanja za moške obleke. Unija industriji za moške obleke, ki ima delokrog nad 100.000 članov, ki izdelujejo delovne hlače, delovne strajce in oboje.

Baroni premoga podpisujejo pravilnik. Na levi sedi administrator Johnson, ostali so pa lastniki premogovnikov.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Volitve 15. oktobra
 uprava v Ljubljani je
 odobila, da se bodo občinske
 volitve v vsej Sloveniji
 oktobra. Uredba za vo-
 liti je sprejel banovinski
 predložil ban, če bila od-
 prijena.

stranka kot edina
 pri nas, in razne gospo-
 organizacije in skupine
 pripravljati za vo-
 pripravniki nekdanjih po-
 strank bodo po-
 sestaviti svoje
 liste, če jim jih bo-
 oblasti. Klerikalci, ki
 v skupščino predlan-
 nino udeležili, bodo
 mnogih občin pri-
 kandidatne liste. Da se
 udeležili ter
 volitev udeležili ter
 občin v ro-
 prištev, kaže tudi
 da so hkrati z razpisom
 začeli mariborski kleriki
 svoj tečnik pod i-
 "Občina." Urejuje ga
 Golec.

stope v skupščini. Najprej se je
 v govoru v skupščini obračal pro-
 ti cerkvi, nakar mu je cerkev
 prepovedala maševati. Potem se
 je skesal in mu je cerkev odpu-
 stila. Od takrat brani cerkev in
 včasih napada režimovca, posebno
 je nekdo napadel ministra dr.
 Kramerja z ostrim govorom v
 skupščini. Njegovi nastopi v
 skupščini in na shodih so taki, da
 ga resno sploh nihče ne jemlje.
 Toda, ker včasih tudi slepa ku-
 ra zrno najde, mu shoda niso do-
 volili. Prišel pa je v Luče vseeno.
 Prišli pa so tudi pristaši režim-
 ske stranke pod vodstvom neke-
 ga Turška. Po maši je Pavlič po-
 vedal zbranim kmetom, da se
 shod ne sme vršiti in da se bo vr-
 šil oktobra. Režimovci so začeli
 kričati, Pavlič in drugi so kričali
 nazaj, in prišlo bi do pretepa, če
 ne bi nastopila policija, ki je skr-
 bel, da se je oblastvena prepov-
 ed izvršila.

ZASLIŠEVANJE

(Iz Ljubljane.)

"Jutro," 9. septembra: "Pre-
 porod narodov, probujenje in
 rast narodne zavesti so tesno
 spojeni z vzgojo in šolstvom.
 Narodnostni boji v področju iste
 države so navadno v glavnem bo-
 ji za narodno šolstvo. Če se spo-
 minjamo na avstrijske čase, mo-
 ramo potrditi, da je bistven del
 našega nacionalnega in politič-
 nega prizadevanja zavzel boj
 za šolo. Mi smo videli v narodni
 šoli garancijo svoje nacionalne
 eksistence; iz enakega razloga
 nam je narodno sovražna drža-
 va skušala baš na šolskem pol-
 ju z omejitvami in šikanoznim
 izvajanjem nadzorstva, pa tudi s
 personalno politiko delati največ-
 je ovire. Germanizatorno osvaja-
 nje se je pri nas pred vsem
 vršilo potop šole..."

"Pohod," slov. tednik, (29. ju-
 lija): "Začne naj se pri najmlaj-
 ših. Vsak učenec naj se nauči
 perfektno ekvazične. Vse nacio-
 nalne predmete, to je zemljepis
 Jugoslavije, zgodovina južnih
 Slovanov in njih književnost,
 naj bi se poučevalo v originalu.
 V javnem življenju naj se pusti
 vtihotapljati v naš jezik južne
 izraze. Vse javne ustanove, že-
 leznica, pošta, sodstvo, uprava
 naj ima enotno jugoslovansko
 terminologijo kakor vojaštvo.
 Čudno je, da se zakoni in urede-
 be sploh pri nas prevajajo."
 Medklic: Čudno je, da se "Po-
 hod" sploš se tiska v slovenšči-
 ni. Zakaj ne piše v jugoslovans-
 kem jeziku?

"Jutro" ob takih pohodovskih
 predlogih molči.

Dr. Dragutin Arandjelović,
 belgrajski vseučiliški profesor,
 po rodu Srb (v "Pravdi", 1. av-
 gusta): "Odkar je naša država
 dobila ime "Jugoslavija," ki naj-
 bolj ustreza njenemu sestavu,
 smo padli v drugo skrajnost.
 Zdaj je adut Jugoslavija, jugo-
 slovanski. Vse je zdaj "jugoslo-
 vansko." Celotni je postal jugo-
 slovanski!... Zdaj se izogib-
 ljemo imenu Srb-srbski, Hrvat-
 hrvaški, Slovenec-slovenski. So
 tudi še ljudje, ki mislijo, da se
 ne smejo več šteti za Srbe ali Hr-
 vate ali Slovence, ampak za "Ju-
 goslovane," ki ne smejo jezika,
 ki ga govore, imenovati srbski,
 hrvaški, slovenski, ampak jugo-
 slovanski, in ki v uradne popis-
 ne liste zapisujejo, da so "narod-
 nosti jugoslovanske" in da jim
 je materni jezik "jugoslovans-
 ki"... Ze se piše tudi "zgodov-
 vina Jugoslavije," ne pa zgo-
 vina Srbov, Hrvatov in Sloven-
 cev. In zdaj je prišlo na vrsto
 ustvarjanje "jugoslovanske men-
 talitete"..."

Dr. I. L. (Ivan Lah) piše v
 "Pohodu" dne 9. sept. ob septem-
 berskih dogodkih 1908 v Ptuj
 in Ljubljani, da so bili ti dogod-
 ki naša prva ofenziva, ali vsaj
 izpad iz oblegane trdnjave."
 "Jutro," ki je prav tako pisalo
 o ptujskih in ljubljanskih god-
 kih kot o prvi ofenzivi v borbi
 za Jugoslavijo, piše 12. sept. v
 uvodniku: "Pod zaščito avstrijs-
 kih oblasti, ki so poslovale v c.
 kr. imenu habsburškega cesarja,
 so septembra 1908 v Ptuj nem-
 akutarji tolovajsko pobijali Slo-
 vence, ki niso zagrešili drugega,
 kakor da so hoteli očuvati svoj
 slovenski jezik."

čiteljske zveze v Ljubljani je
 sprejel resolucijo, ki pravi med
 drugim: "Vremenom potrebno
 je pristupiti konačnem rešenju
 pitanja o jednom pismu i jednom
 dijalektu." ("Narodna prosveta",
 30. avgusta.) Kongres se je
 vršil 19. in 20. avgusta, torej
 skoraj pred enim mesecem, pa
 do danes še nismo brali nikake
 izjave slovenske sekcije Jug. u-
 čiteljske zveze, da bi protestira-
 la proti temu.

"Jutro," 9. septembra t. l.:
 "Protitež antinacionalni šolski
 politiki smo imeli v našem narod-
 nem učiteljstvu... In zavedati
 se moramo, da je slovenski učitel-
 šev še danes eden najvažnejših
 faktorjev za ohranitev naše nacio-
 nalne svojine."

Damjan Rašić, predsednik Ju-
 goslovanske učiteljske zveze, je
 na omenjenem kongresu v svo-
 jem govoru prav tako rekel, da
 mora učiteljstvo pomagati "pri
 izgradnji enotnega jugoslovans-
 skega književnega jezika." Ko
 se je proti temu oglašil "Slove-
 nec," je Rašić javno izjavil, da
 je mislil pri tem na izenačenje
 srbsčine in hrvaščine, nikakor
 pa ne slovenščine. Po tej izjavi,
 ki ji nihče ni verjel, pa je izšla
 30. avgusta dovolna številka bel-
 grajske "Narodne prosvete," ki
 je glasilo JUZ in katere lastnik
 je Rašić osebo. V tej številki
 beremo Rašićev govor na ljub-
 ljanskem kongresu "u celini." In
 tu beremo, da je Rašić govoril
 tudi za "postopno izgradjanje
 jedinstvenog književnog jezika."
 Je zdaj še kdo, ki bi verjel nje-
 govemu preklicu? In kaj poreko
 slovenski učitelji?

"Jutro," 9. septembra je re-
 klo takole: "Poznamo naše na-
 rodno učiteljstvo in vemo, da
 mu smemo z ravno istim zaupa-
 njem izročiti svojo dečo, kakor
 so smeli to naši očetje."

"Pohod," 9. septembra: "No-
 ben Srb, Hrvat ali Slovenec se ne
 more pritoževati, da je jezikovno
 prikrajšan, za svobodni razvoj
 jezika jamči zakon. Zato se mi
 zdijo najbolj graunsi oni, ki brez
 povoda in vzroka skušajo doka-
 zovati, kako velika nevarnost
 preti slovenskemu jeziku."

"Narodna odbrana," glasilo
 Narodne odbrane v Beogradu,
 priobčuje v zadnji številki čla-
 nek nekega dvojega sodelavca, ki
 se zavzema za odpravo cirilice in
 uvedbo latinice med Srbi.

"Pohod," slovenski fašistični
 tednik, glasilo Narodne obrambe
 v Ljubljani, pa objavlja članek
 "Spodajmo cirilico" (pisec no-
 če zapisati niti "cirilica"), v ka-
 terem pravi pisec: "Tudi se po-
 javljajo neke vrste moderni kul-
 turosoci in zedinjevalci, ki ču-
 tijo neobhodno potrebo, da for-
 sirajo neki črkarski problem in
 ki trdijo, kako bi bilo zelo važno,
 če bi uvedli pri nas enotno pisa-
 vo — latinico. Bratje Jugoslo-
 vani! Ali je res taka nujnost, da
 se forsira odprava cirilice ter se
 nadomesti ista z latinico? Jaz
 mislim, da ni." (Sledi dolg čla-
 nek v obrambo cirilice. Napisal
 ga je kajpada Slovenec.)

"Pohod," 9. septembra: "Zdaj
 poslušajte, o vi vsi "poklicni"
 Slovenci, zdaj sledi naš jeklen
 odgovor: Jugoslovani smo, ker
 hočemo Jugoslovani postati!"

Končamo z zasliševanjem ci-
 tatov, ker hočemo končati.

(Opomba zbiralca: Vse slo-
 vnične napake smo vestno ohrani-
 li.)

Pismo iz Clevelanda

Se "naša" banka. — Volilna ko-
 medija. — Iz atentata na A. D.
 se morda izčim tragiburka

Zadnje čase se nekaj govori o
 reorganizaciji slovenske banke,
 seveda smo zaenkrat še samo
 pri govoricah. Reorganizirala
 naj bi se banka menda na ta na-
 čin, da bi vlagatelji podpisali
 sto pet in dvajset tisoč dolarjev
 nove delniške glavnice, za kar bi
 zadostovalo 20% njihovih vlog,
 za ostalih 80% svojega denarja
 bi se pa obvezali, da ga ne bodo
 zahtevali, dokler banka ne bo
 zopet trdna. Kaj se bo skuhalo
 iz vsega tega, ne vemo, ampak
 meni se zdi, da bo vsak tak na-
 črt običaj v vodi, to pa pred-
 vsem zato, ker je večina vlagatel-
 jev izgubila sploh vsako zaupa-
 nje v sedanje bančno vod-
 stvo, na katerem leže teži čitki,
 o katerih sem pred nedavnem
 že pisal in katerih vodstvo ni
 poskušalo ovreči. Ali
 jih ne more? Molk je navadno
 priznanje krivde...

Pravijo, da je neki bivši di-
 rektor slovenske banke nekdo,
 ko je bil zelo odkritosrčno raz-
 položen (In vino veritas!), zau-
 pal nekaterim rojakom, da se je
 na direktorskih sejah dostikrat
 samo pilo (ne vodo), kvartalo
 in drugače zabavalo, po zaključ-
 ku take zabavne seje je pa dobil
 vsak direktor deset dolarjev za
 svoje velevažno delo, nakar se
 je seja razšla. Če je to res, po-
 tem se pač ne smemo čuditi, če
 je polom presentil tudi direktor-
 torke lutke. Ampak njenega
 predsednika pa ni tako presene-
 til; on je vedel vsaj eno leto
 pred polomom, kam je barka ja-
 drala in nemara se je to dozde-
 valo tudi uredniku A. D. Meni
 se vidi vsekakor sumljivo, ker
 je baš tik pred polomom tako
 valjivo vrtil propagando za
 "najvarnejšo" banko pod božjim
 solncem...

Prvi del naše volilne komedi-
 je, tekem katere je bilo čuti
 mnogo ginljivega breknjanja na
 strune slovenstva ("Izvolite me,
 ker sem Slovenec!" ali pa "Izvo-
 lite ga, ker bo meni, Slovincu,
 pomagal h koritu!") bo končan,
 ko bo šlo tole v tisk, in poraže-
 ni kandidati bodo klavrnno pre-
 mišljevali o resničnosti izreka,
 da je vedno mnogo poklicanih, a
 je malo izvoljenih, zmagovalci
 pa se bodo pripravili na končni
 boj, ki bo odločil, kdo pride h
 koritom in kdo ne. Med prvimi
 bo tudi Barbič, kajti cleveland-
 sko delavstvo še zdaleč ni dovolj
 zrelo za političen preobrat, zato
 kaj drugega tudi nismo pričako-
 vali. Razočarani torej ne bomo,
 poguma nam to ne bo vzelo in
 kot doslej se bomo dalje borili
 proti faliranemu sistemu, dok-
 kler se delavstvo ne vzdrami ter
 enkrat za vselej obračuna s tem
 sistemom in vsami njegovimi iz-
 rodki. Ta dan bo nekdo prišel,
 ker mora priti.

Pred kratkim so voditelji o-
 hijske legislature prepredili
 sprejetje Hayesove predloge, ki
 je predvidevala 1% dodatnega
 poslovnega davka telefonskih in
 plinskih družb, s čemer bi se fi-

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912.

Of "Prosveta," published daily at Chicago, Illinois, for October 1, 1923.

State of Illinois, County of Cook, ss:
 Before me, a Notary Public, in and for the State and county aforesaid, personally appeared Philip Godina, who, having been duly sworn according to law, depose and say that he is the business manager of the "Prosveta" and that the following is to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 411, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are:
 Publisher, Slovene National Benefit Society, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 Editor, John Molk, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 Managing Editor, John Molk, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 Business Manager, Philip Godina, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

2. That the owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding one per cent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a firm, company, or other unincorporated concern, its name and address, as well as those of each individual member, must be given.) 21,121 members of Slovene National Benefit Society, a fraternal organization at 2657-59 S. Lawndale Avenue, Chicago, Ill. Vincent Calakar, President, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Fred A. Vider, Secretary, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. John Vogrich, Treasurer, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing trustee's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and that the said trustee or other person, association, or corporation has no interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sent or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the six months preceding the date shown above is 16,666. (This information is required from daily publications only.) PHILIP GODINA, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 30th day of September, 1923.
 (My commission expires February 26th, 1925.) FRANK ZORDANI, Notary Public.
 (SEAL)

nancirale šole, ki so vsled sla-
 bega finančnega stanja v nevar-
 nosti, da bodo zaprte. Pretekli
 teden pa je clevelandska mest-
 na zbornica glasovala proti
 predlogi, da se predloži volilem
 v novembru v odobritev bondna
 izdaja v znesku dveh milijonov
 dolarjev za povečanje mestne e-
 lektrarne. Kar je pač zgolj po-
 noven dokaz, da je naša trditve,
 da so politiki obeh starih strank
 sluge kapitalističnih interesov,
 popolnoma pravilna in točna.

O "atentatu" na A. D. se še
 vedno malo govori. Kdo je stvar
 zanoval in izvršil, seveda ne
 vemo, in o kakšnih zaključkih
 policijske preiskave nam ni ni-
 česar znanega. Sicer se pa A. D.
 sama kar nič ne zanese na poli-
 cijo, pač pa "upa", da bodo na-
 šli napadalca "tisoči naših pri-
 jateljev," ki baje prekipevajo
 simpatij do uboge A. D., ki je
 bilo tako "nesramno in ostudno
 napadena..." S sumničjem
 je A. D. zaenkrat prenehala, to
 pa najbrž zato, ker je morala
 sprevideti, da je zakrivila hudo
 nerodnost, ko se ji je tako mu-
 dilno vreči senco suma na Ena-
 kopravnost, kar je bilo kar malce
 sumljivo. Sicer pa mora biti
 reva hudo zmešana, kajti dočim
 je prvi dan trdila, da je bil na-
 pad "nedvomno namenjen ured-
 niku," je nekaj dni pozneje za-
 pisala, da "kdorkoli je to storil,
 ni vedel, da bi lahko imel na ve-
 sti življenje dveh nedolžnih lju-
 di," to je Pirca in oskrbnika
 Turka, ki sta se "čisto slučajno"
 rešila. S tem reva sama sebe bije
 po zobeh, kar je pač jako tragič-
 no. In pri vsem tem je videti ta
 zadeva (po zaslugi A. D. same!)
 kar nekam zamotana in sumlji-
 va. (Pirc seveda poredi, da smo
 temu krivi socialisti, kajti mož
 grozno nerad nosi odgovornost
 za lastne nerodnosti in grehe.)

V naseljih prevladuje z ozi-
 rom na "atentat" na A. D. dvo-
 je različnih mnenj: prvo, da ima
 cela stvar odgovarjajočo prime-
 ro in da je bila prejkone vpri-
 zorjena z namenom, da napravi
 iz A. D. nekakšnega "narodno-

ga mučenika," spelje ljudsko po-
 zornost od "naše" falirane banke
 drugam ter obenem vrže na
 njene nasprotnike grdo senco
 zločinaškega vandalizma; in dru-
 go, da je napad izvršil kak ne-
 odgovoren človek, kateremu se
 je A. D. na tak ali drugačen na-
 čin smrtno zamerila. Katero
 mnenje je pravilno in točno, pa
 zaenkrat seveda ne morem reči.
 V takih slučajih je najbolje, da
 si človek misli svoje ter potr-
 pežljivo čaka, kaj še pride na
 dan, če namreč sploh kaj pride.

A. D. je v svoji izdaji z dne
 26. sept. ustrelila nesmrtnega
 kozla, ko je zapisala, da je bilo
 navzočih na shodu župana Mil-
 lerja v Slovenskem delavskem
 domu na Waterloo cesti nad
 2500 (dva tisoč in pet sto) lju-
 di! Za toliko ljudi prostora je
 komaj v vseh clevelandskih na-
 rodnih domovih skupaj! Dober
 tek, Pirčevina!
 Ivan Jontes-Podgoričan, 53.

Še eden mesec razstave

Doslej so registrirali 17 miljo-
 nov vstopnin

Chicago. — Razstava Stoletja
 napredka bo trajala še mesec
 dni. Število plačanih vstopnin je
 zadnji četrtlet doseglo 17 miljo-
 nov. Računajo, da to število do-
 seže največ 24 milijonov ob za-
 ključku razstave. Ta teden se
 vrši v Chicago konvencija Ame-
 riške legije, ki bo dala razstavi
 okrog 300,000 obiskovalcev. Pri-
 hodnji teden bo Čikaški teden
 razstave, od katerega si tudi ve-
 liko obetajo.

Skupni dohodki razstave so
 znašali okrog 27 milijonov do-
 larjev do konca septembra.
 Vstopnina sama znaša \$6,467-
 987,47; razne koncesije so pre-
 jele \$19,992,668. Med privatni-
 mi koncesijami so "Pariške uli-
 ce" vzele največjo vsoto, namreč
 \$1,236,409,58. Na drugem
 mestu je "Belgijsko mesto," ki
 je prejelo \$481,366,12. Teatri in
 razni "spektakli" so dobili brez
 malega pet in pol milijona do-
 larjev in restavracije ter točil-
 nice piva čez pet milijonov.
 "Skyride," vožnja po kabliah med
 obema stolpoma, je vzel \$602-
 537.

Pa železnica ima svoj "deal"

Chester, Pa. — Pennsylvania
 železnica je tukaj zopet odslovi-
 la več delavcev, da si njen pro-
 met stalno narašča in njeni čis-
 ti dohodki so 400% višji kakor
 so bili zadnji spomlad. Mnogo
 delavcev je odslovila tudi v dru-
 gih mestih. Kraji, ki so odvisni
 od zaposlenosti na železnici, ra-
 pidno postajajo pokopališča radi
 velike in stalne brezposelnosti.
 V teh krajih se slišijo o no-
 vem dealu, v ostalem pa so bolj
 in bolj odvisni od vladne po-
 moči.

Mestece bo brez davkov

Huntington, Ind. — Mestna
 vlada je sklenila, da bodočem
 letu ne bo pobirala davkov, ker
 bo krila izdatke za svojo admi-
 nistracijo vključevati šole in do-
 bička mestne elektrarne in vodo-
 voda. Mestece je majhno, šteje
 je okrog 3500 prebivalcev, ki pa
 so toliko "krajti," da lahko žive
 brez elektrarskega trusta.

Pogreb ponesrečenega rudarja v okolici Pittsburgha. Ubila ga je eksplozivna prahu v rovu.

Louis Adamič

SMEH V DŽUNGLI

AVTIOBIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISELJENCA
Poslovenil Stanko Leben

Slišal sem nekega "Amerikanca" pripovedovati o pokrajinah, znanih pod imenom Texas in Oklahoma, kjer so posamezne naselbine — "renče" jih je imenoval — obsežnejše kakor vsa kranjska dežela! Od jutra do večera si moral sedeti na konju, če si hotel prejahati tako posestvo od enega kraja do drugega. V Blatu in po sosednjih vaseh so bili ljudje, ki nalk Tomažu niso verjeli vsega tega, moja otroška domišljija pa je bila vsa v ognju za Ameriko in vse sem verjel. V tisti dobi sem vzel za najčistejšo resnico malodane vse, kar sem slišal o Ameriki. Verjel sem, da premore en sam živinorejec v Texasu več glav, kakor jih je na vsem Balkanu. In ni bilo preveč za mojo lahkovernost, ko sem slišal, da so tam v Kaliforniji zlati rudniki in drevesa, stara več tisolet let, s takoj ogromnimi debeli, da se mora dvajset mož prijeti za roke, če naj jih obsežejo.

Vse je mogoče v Ameriki. Celo preprosti ljudje so tam meščani in ne podanihi kakor v Avstriji in po skoraj vseh drugih evropskih deželah. Vsak meščan, pa celo tujec nameščan lahko pride do predsednika Združenih držav in mu stisne roko. V resnici je bilo videti, da je to v Ameriki navada in običaj. Tako je živel v Blatu možak, bivši delavec iz neke jeklarne v Pittsburghu, ki je zatrjeval, da je nekdo stisnil roko in izpregovoril s Theodorjem Rooseveltom, ki ga je po domače nazival "Tedi", kar se je moji materi zdelo zelo čudno in smešno. Tako se ji je zdelo kakor če bi kdo klical z domačim vzdevkom rimskega papeža ali avstrijskega cesarja. Možak pa ji je pred menoj zagotavljal, da v Ameriki imenuje predsednika vsakdo le "Tedi".

Mati se je smejala vsemu temu vedno znova nekaj dni. In z njo sem se smejal tudi jaz. Ona in jaz sva se rada skupaj smejala.

II

Nekega dne — bilo mi je tedaj malo čez deset let — sem dejal materi:

"Nekoč pojdem v Ameriko."

Mati me je pogledala in dolgo zrla name... Bila je tedaj zdrava, mlada kmečka žena še ne tridesetih let, dokaj visoke postave, polnega oprsa in širokih bokov; lakti so ji bile dolge, roke velike in delavne; imela je širok slovanški obraz, porjavel od sonca, naguban od veta; velike, širom odprte svetlorjave oči so sijale prijazno in svetlo od preproste veselosti; in kostanjevi, valoviti lasje so se ji v blede-zlatih pramenih usipali izpod pisane rute, zavezane pod brado. Tedaj je imela četrto otrok, dva dečka in dve deklici; pozneje jih je rodila še petero, tri dečke in dve deklici. Jaz sem bil najstarejši. Ze dokaj let potem, ko sem prišel v Ameriko, mi je moja najstarejša sestra pisala, da je med ljudmi v vasi še vedno živa zgodba, kako se je mati smejala v porodnih bolečinah ob mojem rojstvu, kar bržkone ne bo res; mati sama, ki še vedno živi, se tega ne spominja. Vem pa, da je imela, ko sem bil še otrok, in da najbrže še vedno ima dar smeha v veliko večji meri kakor večina ljudi krog nje, prav za prav kakor večina ljudi kjerkoli na svetu. Njen smeh je bil zdrav, naraven, iz dna srca, telo stresajoč, kakršen je smeh slovenskih kmetov na Kranjskem, posebej še smeh kmetic, premenljiv in raznovrsten; navadno vesel in dobrovoljen, jasen in naravnost iz srca, časih pa tudi nevesel, brez zvoka dobre volje, iz bolesti porojen in bolest premagujoč...

"V Ameriko pojdem," sem povzel, ko je mati še vedno tiho zrla vame.

Morda je sama pri sebi premišljala, da je ta njen otrok nevsakdanji in čudaki. Več-

krat je v moji prisotnosti opomnila, da jo skrblim. Mnogokrat je zrla name v tihi zakrbljenosti. V nekem oziru sem bil samovoljen, kakor sme biti le najmlajši. Navadno sem delal vse po svoje ne glede na ugovore.

Naposled se mi je mati zasmejala, dasi ne dvomim, da jo je to, kar sem ji bil povedal, prestrašilo. Zasmejala se je z vsem obrazom, z usti, z gubami, z očmi, zlasti z očmi.

Tudi jaz sem se smejal. Bil sem zdrav dečko, visokorasel in močan za svoja leta. Po zunanosti sem bil podoben, kakor je mati čisto omenjala, očetu, ki je bil kmet z dušo in telesom; jaz pa očitno nisem bil ustvarjen za kmeta. Če bi nanesla potreba, bi tudi jaz zmogel trdo delo na polju, dišalo pa mi ni. Veliko rajši sem se potikal po vasi, blodil po gozdovih, hodil v sosednje vasi, postajal ob veliki cesti ter gledal, kaj se godi krog mene.

Malo ji je zastal glas, ko je ponovila: "V Ameriko? Kdaj pa pojdeš?"

"Se ne vem," sem dejal. "Ko bom velik, kali. Sedaj jih imam že deset." Vsega tega še nisem bil razmišljal v podrobnosti, le odločil sem se bil, da pojdem nekoč.

Mati se je smejala. Smeh pa ji je drhtel od strahu in bojazni. Ni me mogla doumeti.

Tedaj se mi je odprlo, da me ne bi rada videla odhajati v Ameriko. Neki njen bratranec je bil odšel tjakaj pred nekako dvajsetimi leti, ko je bila še deklica. Komaj se ga je spominjala, toda slišala je pripovedovati o njem druge sorodnike. Prvo leto je pisal še nekajkrat.

Potem pa sam bog vedi kaj je bilo z njim. In kakor sem zvedel pozneje, je vedela mati za druge moše iz Blata in sosesčine, ki so odšli čez lužo in so brez sledu utonili v prostranosti Amerike. Poznala je moše iz bližnjih vasi, ki so se vrnili iz Združenih držav brez roke, brez noge ali razrvanega zdravja. V Gatini, vasi, ki je bila Blatu najbližja, je živel "Amerikaneec", ki je prišel domov s čudno boleznijo, ki ji človek ne sme reči niti imena; okužil je s to boleznijo še ženo, ki je porodila slepo dete.

V Podgori, drugi bližnji vasi, je živela vdova, čije moža je ubilo v rudniku v Združenih državah. Mati je imela le medel pojem o tem, kaj je rudnik, ker na Dolenjskem ne poznajo rudnikov; vendar jo je bilo strah ob misli, da bi nekega dne kdo izmed njenih otrok utegnil delati pod zemljo.

III

Mi vsi, starši in otroci, smo spali v izbi — prostorni sobi v slovenski kmečki hiši — in one noči me je mati kmalu potem, ko smo se odpravili spat, s pritajenim glasom poklicala po imenu, rekoč: "Ali že spiš?"

Bil sem še buden in že mi je bila beseda za odgovor na jeziku, ko mi je udarilo v misel, da bi se mati najbrže rada pogovorila o meni z očetom. Nisem se zganil in nič nisem črnil. Postelja, ki sem jo delil z bratom, je stala v kotu nasproti postelje staršev.

"Spi," je zamomljal oče. "Zakaj ga kličeš?"

"Povedati ti moram, kakšne se je danes iznebil," je šepnila mati napol glasno, da sem jo natanko slišal. "Dejal je, da pojde v Ameriko, ko doraste."

Oče je nekaj zagodrnjal. Bil je ubit od truda in napora. Teško je delal ves dan. Bil je sicer eden izmed premožnejših kmetov v Blatu, toda skoro vse delo na kmetiji je opravljal sam z materino pomočjo ter le redko najemal za delo tujo roko. Bil je zastaven, krepak mož v zadnjih tridesetih letih, modrih očih in svetlih las, preprost, razumen kmet.

Znova je zagodrnjal. "V Ameriko? Saj je še otrok. Koliko pa je star prav za prav?" Preveč je imel dela, da bi držal v glavi še starost svojih otrok.

(Dalje prihodnjik.)

imel hrane zanj, mi je lizal roko. Naj je bilo pozimi še tako mrzlo, zmerom je spal pred mojo posteljo na golih tleh. Zdaj sem pa čutil, da ne morem drugače, kakor da ga prodam. Napravil sem iz pokrova lepenkaste škatle velik izvesek z napisom: "Naprodam!" in ga obesil psu okoli vratu. Oči so me pekle in v grlu me je davilo, ko sem privezal psu vrveco okoli vratu in ga odpeljal z doma.

Bilo je pozno popoldne v zimi 1864-65. Na nekem vogalu blizu stare davkarije sem se ustavil, ker je tam šlo mnogo ljudi mimo.

Takoj je minilo nekaj časa, ne da bi se bilo kaj zgodilo. Večina ljudi je bila zatopljenih v medsebojne razgovore in me nislo niti opazili. Naposled sem se vsedel zraven Yankeeja na mrzel kamen. Še opazil nisem nekega velikega neznanca, ki je nenadoma stal zraven mene. Še le tedaj sem uziel njegove velike čevlje, črno suknjo, ki mu je mlahavo visela s sklonjenih ramen, in veliki nelepi obraz z globokimi črnimi očmi in črno brado. Čeprav je imel kakor takrat toliko ljudi cilinder, name ni napravil vtisa, da bi bil Bog zna kako bogat.

Dolgo sem bil čakal na kup-

ca. Toda zdaj, ko je stal pred menoj, sem se krčevito oklenil psa okoli vratu in solze so se mi vili po nosu.

"Ali... bi ga... radi kupili?" sem vprašal lhte.

Visoki mož ni takoj odgovoril. Njegove oči so opazovale velikega žalostnega psa, načekani napis in moje zakrpane hlače.

"Zakaj bi ga rad prodal, dečko?" je prijazno vprašal.

Razložil sem mu, kakor sem vedel in znal, da je mati bolna, da smo reveži, ker je oče v vojni...

"Tako, tako..." je dejal zamišljeno. In s svojo veliko, koščeno roko je potrepil psa po glavi.

"Yankee mu je ime!" sem se opogumil. "Tudi tace vam da, če hočete."

Visoki mož se je sklonil, da je njegova suknja potegnila po tleh, in malone svečano vzel Yankeejevo tace v roko.

"Koliko hočeš zanj?" je vprašal.

Obotavljal sem se.

"Ali mislite... da en dolar... ne bo preveč?"

"Ne," je resno odgovoril. "Mislim, da ne bo preveč. Samo ne vem, kam naj ga spravim. Veš, pri nas v hiši je že tako vse polno..."

"O, prav gotovo vam ne bo v nadlego. Spal bo pred vašo posteljo ali pa kjerkoli drugod."

"Ne, drugo misel imam," je dejal visoki mož. "Ti boš znal bolje nanj paziti kakor kdorkoli drugi. Denimo, da ga kupim in ga pustim pri tebi, dokler ne napravimo pri nas več prostora?"

"O, zakaj ne!" sem skoraj zavriskal. "Kadar ga boste pa hoteli..."

Segel je s svojo veliko roko v hlačni žep in mi dal bankovec za deset dolarjev. To je bilo takrat dosti denarja, in zato sem napravil velike oči.

"Zmotili ste se!"

"Ne," je odgovoril in me dobrotno pogledal. "Mislim, da je pes vreden dolarja. Toda za prav toliko lahko tudi na mesec požre. V devetih mesecih bo nemara vojne že konec, in takrat se vrne tvoj oče."

Nič več ni rekel, še nasmehnil se ni, in šel. Bil sem preveč osupel, da bi se mu zahvalil, in sem stal kakor okamenel. Potem sem stekel za psom, ki je divje vlekel za vrveco, in nekaj minut nato sem bil doma in pokazal materi denar. Ko je videla, kaj sem napravil, in zagledala izvesek za Yankeejevim vratom, so ji trzile ustnice.

"A kdo neki je bil tisti mož, Jim?" je vznemirjena vprašala. "Gotovo ga moramo poznati. Bržčas te je spoznal. Tujci na tak način ne razmetavajo denarja!"

"Ne spominjam se, mati, da bi ga bil kedaj videl."

Več dni je zamišljeno tuhtala, kdo bi neki utegnil biti oni visoki neznanec. Nekoliko je bila tudi nejevoljna, da sem vzel denar od človeka, ki ga nisem poznal. Toda jaz sem bil tako zadovoljen, da sem smel obdržati psa, da mi je bilo kaj malo mar, kdo je neznanec. Ko je minilo teden dni in se ni več prikazal, sem se začel vdajati upanju, da morda nikoli ne bo prišel po psa.

Prihodnjo pomlad je bilo vojne konec, in ko sem nekega dne prišel domov, sem zagledal svojega očeta.

Veselo me je pozdravil in privzdignil od stropa, nato je pa vzel Yankeejevo glavo v roke in jo ljubeče pobožal. "Ali si pa tudi dobro pazil na svojega gospodarja, ko mene ni bilo doma?" ga je vprašal.

In potem je jela mati pripovedovati, kako sem hotel psa prodati, in ga vprašala, ali nemara on kaj sluti, kdo mi je utegnil dati denar. Toda tudi oče si ni znal stvari razložiti.

Tako smo to rodbinsko skrivnost v veselju nad očetovo vrnitvijo in v splošnem zmogoslavju skoraj pozabili. Tedaj je pa nekega dne razžalostila narod strašna novica. Zjutraj 15. aprila 1865 sem ravno prišel v sobo na kavo, ko sem zagledal svojega očeta s časnikom v roki za mizo. Na obrazih obeh roditeljev sem videl, da se je moralo nekaj strašnega pripetiti.

"Snoči so streljali na pred-

Čikaška razstava: Jesenska moda, ki jo razkazujejo v kazini Blue Ribbon.

sednika republike," je dejal oče.

Kmalu nato je šla od ust do ust novica, da je predsednik umrl — ob sedmih zjutraj, v hiši nasproti gledališču, kjer so nanj izvršili atentat.

Ko sem se opoldne vrnil domov, je oče ravno zabijal žebelj v zid, da obesi nanj sliko, ki je bil malo prej kupil. Pogledal sem obraz in ga tisti mah spoznal.

"Saj to je tisti veliki neznanec!" sem vzkliknil. "Neznanec, ki sem mu spravil psa!"

"Motiš se, fant!" je odkimal oče.

"Ne, ne!" sem uporno vztrajal na svojem. "Ravno on je! Saj ima še brazgotino, ki sem jo takrat opazil zraven ust!"

Do smrti ne bom pozabil izraza v očetovih očeh, ko je pogledal mater. Stala je sredi sobe, s kročnikom krompirja v roki. In zdajci so ji spolzele solze po licih.

Počasi in oprezno je oče obesil sliko in jo uravnal. Potem je prišel k meni in mi položil roko na ramo.

"Jim," je rekel mirno, "ali veš, kdo je ta mož?"

"Njegovega imena vendar ne poznam," sem odgovoril skoraj nestrpno. "Saj sem rekel, da je tisti neznanec, ki..."

Očetova roka se je krčevito zagrebla v mojo ramo. In takrat me je zdajci prešinila slutnja.

"Otrok moj," je rekel oče čudno hripavo, "ta mož je bil — Abraham Lincoln!"

PISMENOST V RUSIJI

V Rusiji živi 182 narodnih plemen; od teh jih ima 134 svojo abecedo. Najvažnejši čin ruske vlade je bil, da je uvedla latinsko abecedo ter pospeševala šolstvo. Pred revolucijo je bilo v Rusiji komaj 27% pismenih ljudi; po deželi pa še toliko ne. Danes zna odstotek pismenih prebivalcev nad 80%. V zadnjem šolskem letu je obiskovalo šole okoli 20 milijonov otrok. V stari Rusiji pa niti 8 milijonov otrok ni obiskovalo šol. Velika množina šol je prideljenih tovarnam in drugim gospodarskim organizacijam.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

PREJEMA VSA
v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSKI S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, ustrezajo delu prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Southwell 4904
Chicago, Ill.

Tam se dajo na željo tudi vse ustrezne prijavitelje

NEZNANEC

Zgodovinska slička
Zapisal Arthur Somerset

Rodil sem se v Washingtonu, in moji prvi spomini segajo tja v hude čase grajanjske vojne. Morda mi je najjasnejša slika iz detinstva slovo mojega očeta, ko je šel v vojno. Čeprav se takrat nisem zavedal pomena dogodkov, mi je ta slika še zmerom v živem spominu, ker mi je za slovo podaril velikega, neokretnega psa.

"Ta pes se mi je pridružil, ko sem šel z nabora," je povedal. "Gotovo je komu usel. Ko me ne bo, bo dober čuvaj zate in za mater."

Potem naju je poljubil. Spominjam se, da sem jokal. Mati je pa bila skoraj vesela. Šele potem, ko sem planil v sobo s psom, je klečala pred posteljo in jokala v blazine.

"Kaj bi rad, Jim?" je vprašala in me pogledala.

"Mati... hotel sem te samo vprašati... ali ne misliš, da bi bilo "Yankee" lepo ime za mojega psa?"

Potegnila me je k sebi in pritisnila svoje možgane na moj obraz.

Spominjam se, kolikokrat je mati postavila svoj kročnik pred psa, ki je čakaje ležal zraven nje. Kadar je potem planil pokoneu kakor volk in polizal kročnik, se je materi vzelej nabral obraz od skrbi.

"Jim," je rekla potem, "ne vem, kako bova mogla psa obdržati. Tako hitro rase, da že zdaj več požre kakor midva oba skupaj pojeva."

Res je bil pes zelo zrasel in je bil skoraj tolikšen kakor jaz sam. Silno rad sem ga imel, in kadarkoli je mati napeljala na to, da ga bova morala spraviti proč, sem moledoval in jo prosil, naj ga vsaj še nekaj časa obdrži.

Potem je prišel čas, ko je mati zbolela. Nekega dne, ko ni mogla vstati, mi je rekla, naj vzamem petdeset centov iz predala in naj kupim nekaj hrane. Stopil sem k predalu, kjer je hranila denar — bil je prazen. Ves denar je bil skopnel, mati pa bolna! Kako bova zdaj živela?

Pogledal sem psa. Upiral je vame svoje velike otožne oči. In takrat sem doprinesel grajanjski vojni svoje največje žrtev: sklenil sem prodati svojega psa — najboljšega prijatelja, ki sem ga imel na svetu. Kadar nisem